

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
Кафедра внутрішніх хвороб тварин

ЗАТВЕРДЖЕНО
Факультет ветеринарної медицини
“ _____ ” _____ 20__ р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Внутрішні хвороби тварин»**

Галузь знань 21 Ветеринарна медицина

Спеціальність 212 – «Ветеринарна гігієна санітарія і експертиза»

Освітня програма Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза

Факультет ветеринарної медицини

Розробники:

Бойко Н.І., к.вет.н., доцент, доцент кафедри внутрішніх хвороб тварин

Костенко В.М., к.вет.н., доцент, доцент кафедри внутрішніх хвороб тварин

Київ – 2026 р.

Опис навчальної дисципліни **Внутрішні хвороби тварин**

Внутрішні хвороби тварин - профільюючий предмет, який формує лікаря ветеринарної медицини високої кваліфікації з глибокими теоретичними знаннями, логічним мисленням, що вміє аналізувати динаміку розвитку патологічного процесу, зробити висновок про суть хвороби, тобто поставити діагноз, обґрунтувати курс лікування. Не менш важливим у діяльності лікаря ветеринарної медицини є його практичні навички, оскільки висококваліфікований лікар має бути не лише теоретиком, а й практиком. Він повинен володіти методами фіксації тварин, щоб при найменших зусиллях і з найбільшою безпекою та віддачею правильно дослідити хвору тварину і подати їй допомогу. Йому слід ґрунтовно засвоїти всі методи введення лікарських препаратів в організм (ентеральні, парентеральні і т. д.), уміти застосовувати різні прилади і методи фізіотерапії (наприклад масаж, акупунктуру), проводити індивідуальні і групові діагностичні та профілактичні заходи, на яких ґрунтується диспансеризація

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Магістр	
Спеціальність	212 - «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза»	
Освітня програма	<u>Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза</u>	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	обов'язкова	
Загальна кількість годин	270	
Кількість кредитів ECTS	9	
Кількість змістових модулів	4	
Курсовий проєкт / робота (за наявності)	-	
Форма контролю	<i>Залік+Екзамен</i>	
Показники навчальної дисципліни для денної, заочної та дистанційної (за наявності) форм здобуття вищої освіти		
	Форма здобуття вищої освіти	
	денна	заочна, дистанційна
Курс (рік підготовки)	5	
Семестр	9,10	
Лекційні заняття	60 год.	-
Практичні, семінарські заняття	-	-
Лабораторні заняття	120 год.	-
Самостійна робота	60 год.	-
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	6 год.	-

1. Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Внутрішні хвороби тварин» є оволодіння студентами важливих питань загальної терапії та профілактики за внутрішніх незаразних хвороб тварин, а також з'ясування їх етіології, патогенезу, симптомів.

Перелік освітніх компонентів, які передують вивченню навчальної дисципліни Біохімія тварин з основами фізичної і колоїдної хімії; Ветеринарна фармакологія; Фізіологія тварин; Патофізіологія тварин; Клінічна діагностика хвороб тварин.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК):

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі ветеринарної медицини, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

загальні компетентності (ЗК):

ЗК7. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК13. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів не доброчесності.

спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК4. Здатність використовувати знання про хвороби тварин різної етіології для здійснення державного (внутрішнього) контролю на підконтрольних потужностях.

СК7. Здатність планувати і здійснювати контроль механізмів імпорту та сертифікаційних процедур, пов'язаних із захистом здоров'я тварин, людей і екосистем у країні імпортерів.

програмні результати навчання (ПРН) ОП:

ПРН3. Володіти методами та методиками державного (внутрішнього) контролю на підконтрольних потужностях для гарантування безпечності харчового ланцюга, уміти контролювати, оцінювати та управляти ризиками під час виробництва та обігу харчових продуктів.

ПРН6. Знати органолептичні та інструментальні методи і методики дослідження харчових продуктів і кормів для визначення їх безпечності та якості.

компетенції першого дня (КПД):

КПД1. Демонструвати розуміння етичних та правових рамок, в яких має працювати лікар ветеринарної медицини, включаючи професійні аспекти, аспекти, що пов'язані з благополуччям тварин, власників тварин, громадським здоров'ям, суспільні та екологічні аспекти, пов'язані з професійною діяльністю.

КПД 2. Розуміти методи наукових досліджень, внесок фундаментальних і прикладних досліджень у науку та реалізацію принципу 3Rs (Replacement, Reduction, Refinement - Заміна, Скорочення, Удосконалення).

КПД 3. Демонструвати базові знання з організації, управління та законодавства, пов'язаного з ветеринарною практикою. Розуміти економічний та емоційний контекст, в якому працює лікар ветеринарної медицини.

КПД 4. Сприяти та контролювати збереження здоров'я та безпеки себе, пацієнтів, власників тварин, колег та навколишнього середовища під час здійснення професійної діяльності; демонструвати знання про принципи забезпечення якості; застосовувати принципи управління ризиками на практиці

КПД 5. Ефективно спілкуватися із власниками тварин, громадськістю, колегами за професією та відповідними органами, використовуючи мову, що є прийнятною для відповідної аудиторії, і дотримуватись принципів повної поваги до конфіденційності та приватності.

КПД 6. Впроваджувати принципи ефективної міжособистісної взаємодії, включаючи комунікацію, лідерство, управління, роботу в команді, взаємоповагу та інші «м'які» навички.

КПД 7. Належно оформляти клінічну документацію та документи для власників тварин, а також, за необхідності, звіти про клінічні випадки у формі, задовільній для відповідної аудиторії.

КПД 8. Ефективно працювати в складі поліпрофільної команди під час надання ветеринарних послуг та визнавати внесок усіх членів команди.

КПД 9. Вміти критично мислити, здійснювати перегляд та оцінку літератури та презентацій.

КПД 10. Розуміти та застосовувати принципи концепції Єдиного здоров'я для забезпечення належної клінічної практики у ветеринарії, а також науково обґрунтованої та доказової ветеринарної медицини.

КПД 11. Демонструвати здатність критично аналізувати докази, справлятися з неповною інформацією, вирішувати непередбачувані ситуації та адаптувати знання, вміння і практичні навички до різних виробничих ситуацій.

КПД 12. Використовувати професійні здібності для сприяння розвитку ветеринарних знань та реалізації концепції "Єдине здоров'я" з метою сприяння здоров'ю, безпеці та благополуччю тварин, людини і навколишнього середовища, а також досягнення Цілей сталого розвитку ООН.

КПД 13. Демонструвати здатність розпізнавати особисті та професійні можливості і знати, як звернутися за професійною порадою, допомогою та підтримкою, коли це необхідно.

КПД. Демонструвати прихильність до навчання впродовж всього життя особистого удосконалення та професійного розвитку. Це включає в себе реєстрацію та рефлексію професійного досвіду, а також вжиття заходів для

покращення професіоналізму та компетентності.

КПД 15. Регулярно брати участь у процесах самоаналізу та оцінювання з боку колег з метою підвищення ефективності власної роботи і роботи всього колективу.

КПД 16. Отримувати точну та об'єктивну історію окремої тварини або групи тварин, а також їх утримання та стану навколишнього середовища.

КПД 17. Поводитися з тваринами-пацієнтами безпечно, з повагою до кожної тварини, а також навчати інших колег здійснювати допомоги лікарю ветеринарної медицини у виконанні цих технік.

КПД 18. Проводити повне клінічне обстеження та демонструвати особисту здатність до прийняття самостійних клінічних рішень.

КПД 19. Розробляти відповідні плани лікування пацієнтів та проводити лікування в інтересах кожної тварини під опікою, використовуючи доступні ресурси, а також надавати відповідні власні міркування щодо охорони здоров'я тварини та людини та навколишнього середовища.

КПД 20. Надавати невідкладну і першу медичну допомогу тваринам поширених видів. Розставляти пріоритети та розподіляти ресурси відповідно до кожної конкретної ситуації.

КПД 21. Оцінювати фізичний стан, благополуччя та стан годівлі тварини або групи тварин та консультувати власника тварин щодо принципів утримання, годівлі, відтворення, продуктивних якостей, благополуччя, індивідуального здоров'я, здоров'я стада та громадського здоров'я.

КПД 22. Збирати, зберігати та транспортувати зразки, обирати відповідні діагностичні тести, здійснювати інтерпретації та мати розуміння щодо обмеження результатів тестів.

КПД 23. Чітко комунікувати та співпрацювати з діагностичними установами, включаючи надання ними відповідних результатів для формування історії хвороби відповідного пацієнта.

КПД 24. Використовувати базове діагностичне обладнання та ефективно проводити обстеження тварин відповідно до конкретного випадку, згідно з належною практикою охорони здоров'я та біобезпеки і чинними нормативними документами. Розуміти внесок цифрових інструментів та штучного інтелекту у теорію і практику ветеринарної медицини.

КПД 25. Розпізнавати ознаки можливих захворювань тварин, що підлягають повідомленню до відповідних державних органів, зоонозів, а також ознак жорстокого поводження з тваринами та вживати відповідних заходів, у тому числі повідомляти відповідні органи влади.

КПД 26. Отримувати доступ до відповідних джерел інформування та Законодавства, що стосуються догляду за тваринами та забезпечення їх благополуччя, переміщення тварин, нотифікацій щодо догляду за тваринами та їх благополуччям, переміщенням тварин, хвороб, що підлягають повідомленню, використання лікарських засобів, включаючи відповідальне використання антимікробних препаратів.

КПД 27. Правильно і відповідально призначати пацієнтам ліки та видавати їх відповідно до Законодавства та останніх настанов.

КПД 28. Повідомляти про підозрювані побічні реакції у тварин через відповідні органи.

КПД 29. Правильно застосовувати принципи та оцінювати протоколи з біозахисту.

КПД 30. Належним чином виконувати асептичні процедури.

КПД 31. Безпечно проводити тварині седацію, загальну та регіональну анестезію; застосовувати хімічні методи витримки.

КПД 32. Оцінювати стан больової реакції тварини, управляти болем та запобігати завчасно тварині болю.

2. Програма та структура навчальної дисципліни «Внутрішні хвороби тварин» для здобувачів Спеціальності 212 – «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза»

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	денна форма						
	тижні	усього	у тому числі				
л			п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8
5 курс 9 семестр							
Модуль 1. Загальна терапія і кардіореспіраторні хвороби							
Тема 1. Визначення предмета. Основні етапи розвитку вчення про внутрішні хвороби тварин. Принципи, види і методи терапії	1	6	2	-	4	-	-
Тема 2. Загальна терапія і профілактика внутрішніх хвороб тварин.	2	9	2	-	4	-	3
Тема 3. Хвороби серцево-судинної системи. Класифікація. Поширення. Загальні симптоми і синдроми. Хвороби перикарда.	3	9	2	-	4	-	3
Тема 4. Хвороби міокарда	4	6	2	-	4	-	-
Тема 5. Хвороби ендокарда	5	9	2	-	4	-	3
Тема 6. Хвороби системи дихання. Класифікація, поширення, симптоми і синдроми за хвороб органів дихання. Хвороби дихальних шляхів.	6	9	2	-	4	-	3
Тема 7. Пневмонії	7	6	2	-	4	-	-
Тема 8. Хвороби легень незапального характеру. Хвороби плеври.	8	6	2	-	4	-	-
Разом за змістовим модулем 1		60	16	-	32	-	12
Модуль 2. Хвороби травної системи							
Тема 9. Хвороби системи травлення. Класифікація, поширення, симптоми та синдроми хвороб системи травлення. Особливості прояву та перебігу у різних видів тварин хвороб ротової порожнини, глотки, стравоходу.	9	11	2	-	4	-	5
Тема 10. Хвороби передшлунків	10	6	2	-	4	-	-
Тема 11. Хвороби шлунка і кишечника: гастрит, виразкова хвороба, гастроентерит, гастроентероколіт	11	12	2	-	4	-	6

Тема 12. Хвороби шлунка і кишечника з синдромом колік. Класифікація, основні симптоми, принципи діагностики і лікування хворих тварин із синдромом колік.	12	12	2	-	4	-	6
Тема 13. Хвороби підшлункової залози. Класифікація, поширення, основні синдроми.	13	6	2	-	4	-	-
Тема 14. Хвороби печінки і жовчних шляхів. Класифікація, поширення, основні синдроми захворювань печінки і жовчних шляхів. Гепатит, Гепатоз	14	6	2	-	4	-	-
Тема 15. Хвороби очеревини. Перитоніт. Асцит	15	6	2	-	4	-	-
Разом за 2 модулем, год		60	14		28		18
Разом за 9 семестр, годин		120	30		60		30
5 курс 10 семестр							
Модуль 3. Метаболічні хвороби дорослих тварин. Хвороби молодняку							
Тема 16. Хвороби, зумовлені порушенням обміну речовин. Класифікація, поширення, особливості перебігу та діагностики. Кетоз	1	12	2	-	4	-	6
Тема 17. Макроелементози тварин. Поширення, загальні принципи діагностики і профілактики.	2	6	2	-	4	-	
Тема 18. Мікроелементози тварин. Поширення, загальні принципи діагностики і профілактики.	3	12	2	-	4	-	6
Тема 19. Гіпо- і гіпервітамінози тварин, зумовлені дисбалансом в організмі жиророзчинних вітамінів.	4	6	2	-	4	-	-
Тема 20. Гіпо- і гіпервітамінози тварин, зумовлені дисбалансом в організмі водорозчинних вітамінів.	5	6	2	-	4	-	-
Тема 21. Хвороби молодняку. Класифікація і поширення хвороб молодняку. Імунодефіцитний стан молодняку.	6	6	2	-	4	-	-
Тема 22. Неонатальні хвороби молодняку.	7	6	2	-	4	-	-
Тема 23. Метаболічні хвороби молодняку.	8	6	2	-	4	-	-
Разом за 3 модулем, годин		60	16	-	32	-	12
Модуль 4. Хвороби шкіри, крові, органів сечової і нервової систем, птахів та хутрових звірів							
Тема 24. Поширення та основні синдроми хвороб нирок і сечових шляхів. Принципи терапії і профілактики.	9	10	2		4		4
Тема 25. Хвороби системи крові. Класифікація. Поширення. Анемії: класифікація, етіологія, методи діагностики і лікування.	10	9	2		4		3
Тема 26. Хвороби нервової системи. Класифікація, поширення, загальні синдроми і діагностика хвороб нервової системи. Органічні хвороби центральної нервової системи.	11	9	2		4		3
Тема 27. Функціональні хвороби центральної нервової системи. Стрес. Невроз. Епілепсія	12	6	2		4		
Тема 28. Алергічні й аутоімунні хвороби шкіри тварин. Загальна характеристика, методи діагностики і лікування.	13	10	2		4		4

Тема 29. Внутрішні хвороби птахів.	14	6	2		4	
Тема 30. Хвороби хутрових звірів. Біологічні особливості хутрових звірів. Поширення, діагностика і профілактика за внутрішніх хвороб хутрових звірів.	15	10	2		4	4
Разом за змістовим модулем 4, годин		60	14		28	18
Навчальна практика, годин						
Разом за 10 семестр, годин		150	30		60	30
Разом за дисципліну, год		270	60		120	60

3. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
5 курс, 9 семестр		
1.	Лекція 1. Особиста гігієна, техніка безпеки при дослідженні та лікуванні тварин. Клінічна документація. Терапевтична техніка. Зовнішні методи застосування ліків.	2
2	Лекція 2. Загальна терапія і профілактика внутрішніх хвороб тварин	2
3	Лекція 3. Хвороби серцево-судинної системи. Класифікація. Поширення. Загальні симптоми і синдроми. Хвороби перикарда	2
4	Лекція 4. Хвороби міокарда	2
5	Лекція 5. Хвороби ендокарда	2
6	Лекція 6. Хвороби системи дихання. Класифікація, поширення, симптоми і синдроми за хвороб органів дихання. Хвороби дихальних шляхів	2
7	Лекція 7. Пневмонії	2
8	Лекція 8. Хвороби легень незапального характеру. Хвороби плеври	2
9	Лекція 9. Хвороби системи травлення. Класифікація, поширення, симптоми та синдроми хвороб системи травлення. Особливості прояву та перебігу у різних видів тварин хвороб ротової порожнини, глотки, стравоходу.	2
10	Лекція 10. Хвороби передшлунків	2
11	Лекція 11. Хвороби шлунка і кишечника: гастрит, виразкова хвороба, гастроентерит, гастроентероколіт	2
12	Лекція 12. Хвороби шлунка і кишечника з синдромом колік. Класифікація, основні симптоми, принципи діагностики і лікування хворих тварин із синдромом колік.	2
13	Лекція 13. Хвороби підшлункової залози. Класифікація, поширення, основні синдроми	2
14	Лекція 14. Хвороби печінки і жовчних шляхів. Класифікація, поширення, основні синдроми захворювань печінки і жовчних шляхів. Гепатит, Гепатоз	2
15	Лекція 15. Хвороби очеревини. Перитоніт. Асцит	2
	Разом за 9 семестр	30

5 курс 10 семестр		
1	Лекція 16. Хвороби, зумовлені порушенням обміну речовин. Класифікація, поширення, особливості перебігу та діагностики. Кетоз	2
2	Лекція 17. Макроелементози тварин. Поширення, загальні принципи діагностики і профілактики	2
3	Лекція 18. Мікроелементози тварин. Поширення, загальні принципи діагностики і профілактики	2
4	Лекція 19. Гіпо- і гіпервітамінози тварин, зумовлені дисбалансом в організмі жиророзчинних вітамінів	2
5	Лекція 20. Гіпо- і гіпервітамінози тварин, зумовлені дисбалансом в організмі водорозчинних вітамінів	2
6	Лекція 21. Хвороби молодняку. Класифікація і поширення хвороб молодняку. Імунодефіцитний стан молодняку	2
7	Лекція 22. Неонатальні хвороби молодняку	2
8	Лекція 23. Метаболічні хвороби молодняку	2
9	Лекція 24. Поширення та основні синдроми хвороб нирок і сечових шляхів. Принципи терапії і профілактики	2
10	Лекція 25. Хвороби системи крові. Класифікація. Поширення. Анемії: класифікація, етіологія, методи діагностики і лікування	2
11	Лекція 26. Хвороби нервової системи. Класифікація, поширення, загальні синдроми і діагностика хвороб нервової системи. Органічні хвороби центральної нервової системи	2
12	Лекція 27. Функціональні хвороби центральної нервової системи. Стрес. Невроз. Епілепсія	2
13	Лекція 28. Алергічні й аутоімунні хвороби шкіри тварин. Загальна характеристика, методи діагностики і лікування	2
14	Лекція 29. Внутрішні хвороби птахів	2
15	Лекція 30. Хвороби хутрових звірів. Біологічні особливості хутрових звірів. Поширення, діагностика і профілактика за внутрішніх хвороб хутрових звірів	2
	Разом за 10 семестр	30
	Разом з дисципліни	60

4. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
5 курс, 9 семестр		
1.	№ 1. Особиста гігієна, техніка безпеки при дослідженні та лікуванні тварин. Клінічна документація. Терапевтична техніка. Зовнішні методи застосування ліків.	4
2.	№ 2. Ентеральні методи введення лікарських препаратів. Клізми. Парентеральне введення ліків.	4
3.	№ 3. Етіотропна і патогенетична терапія. Новокаїнові блокади, протистрессова терапія, рефлексотерапія. Неспецифічна стимулювальна терапія.	4

4.	№ 4. Фізіотерапія. Механізм дії, показання, методика застосування фото-, електро-, гідро- та механотерапії.	4
5.	№ 5. Клініко-лабораторні і спеціальні методи дослідження тематично-хворих тварин у клініці з патологією серцево-судинної системи.	4
6.	№ 6. Діагностика, лікування та профілактика за хвороб перикарда.	4
7.	№ 7. Діагностика, лікування та профілактика за хвороб міокарда.	4
8.	№ 8. Діагностика, лікування та профілактика хвороб ендокарда та пороків серця.	4
9.	№ 9. Клініко-лабораторні і спеціальні методи дослідження тематично-хворих тварин у клініці з патологією органів дихання. Діагностика, лікування та профілактика за хвороб дихальних шляхів.	4
10.	№ 10. Діагностика, лікування та профілактика за пневмоній та хвороб легенів незапального характеру: емфізема, набряк легенів, легенева кровотеча.	4
11.	№ 11. Діагностика, лікування та профілактика за хвороб передшлунків жуйних.	4
12.	№ 12. Діагностика, лікування та профілактика за хвороб шлунка і кишечника: гастрит, гастроентерит, виразкова хвороба. Хвороби очеревини	4
13.	№ 13. Діагностика, лікування та профілактика за хвороб шлунка і кишечника з синдромом колік. Ентералгія, розширення шлунка, метеоризм кишечника. Хімо- і копростаз	4
14.	№ 14. Клініко-лабораторні і спеціальні методи дослідження та лікування за хвороб підшлункової залози	4
15.	№ 15. Клініко-лабораторні і спеціальні методи дослідження, лікування та профілактика за хвороб печінки і жовчних шляхів.	4
Разом за 9 семестр		60
5 курс, 10 семестр		
16.	№ 16. Діагностика, лікування та профілактика хвороб, зумовлених переважним порушенням білкового, вуглеводного і ліпідного обміну.	4
17.	№ 17. Клініко-лабораторні і спеціальні методи дослідження за порушення обміну макроелементів у тварин.	4
18.	№ 18. Діагностика, лікування та профілактика за мікроелементозів тварин.	4
19.	№ 19. Діагностика, лікування та профілактика хвороб, спричинених порушенням обміну вітамінів.	4
20.	№ 20. Діагностика, лікування та профілактика за неонатальних хвороб молодняку: гіпоглікемія, казеїно- безоарна хвороба, молозивний токсикоз, диспепсія новонароджених.	4
21.	№ 21. Діагностика, лікування та профілактика за постнатальних хвороб молодняку: гіпопластична анемія, паракератоз поросят, періодична тимпанія телят, безоарна хвороба, білом'язова хвороба, ензоотична атаксія ягнят.	4
22.	№ 22. Клініко-лабораторні і спеціальні методи дослідження, лікування та профілактика за хвороб нирок.	4
23.	№ 23. Клініко-лабораторні і спеціальні методи дослідження, лікування та профілактика за хвороб сечових шляхів.	4
24.	№ 24. Клініко-гематологічна діагностика, терапія і профілактика анемій: постгеморагічна, гіпопластична, гемолітична.	4
25.	№ 25. Діагностика, терапія та профілактика за хвороб з порушенням гемостазу. Геморагічні діатези.	4
26.	№ 26. Діагностика, терапія та профілактика захворювань головного і спинного мозку та їх оболонки.	4

27.	№ 27. Діагностика, лікування та профілактика за функціональних нервових хвороб. Стрес, епілепсія, еклампсія і неврози.	4
28.	№ 28. Діагностика, лікування та профілактика за хвороб шкіри та її похідних.	4
29.	№ 29. Клініко-лабораторні і спеціальні методи дослідження, лікування та профілактика хвороб ендокринної системи.	4
30.	№ 30. Клініко-лабораторні і спеціальні методи дослідження, лікування та профілактика за незаразних хвороб хутрових звірів.	4
	Разом за 10 семестр	60
	Усього з дисципліни	120

5. Темы самостійних занять для здобувачів Спеціальності 212 – «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза» на 2026-2027 рік

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Клініко-лабораторна діагностика, лікування та профілактика хвороб серцево-судинної та дихальної систем у тварин	12
2	Хвороби системи травлення	18
	Разом за 9 семестр	30
3	Хвороби, спричинені патологією обміну речовин	12
4	Хвороби шкіри, крові, органів сечової і нервової систем, птахів та хутрових звірів	18
	Разом за 10 семестр	30
	Усього	60

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання:

- Лабораторні роботи, усне/письмове опитування;
- Модульні роботи, тестування, співбесіда;
- Залік, тестування, співбесіда;
- Екзамен, тестування, співбесіда

7. Методи навчання:

- Словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда, інструктаж);
- Практичний метод (клінічні випадки);
- Наочний метод (метод ілюстрацій, метод демонстрацій);
- Робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);
- Відеометод (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);
- Самостійна робота (виконання завдань);
- Індивідуально науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти;
- Інші види.

8. Оцінювання результатів навчання.

Оцінюють знання здобувача вищої освіти за 100-бальною шкалою, яку переводить у національну оцінку згідно з чинним «Положенням про екзамени та заліки у НУБіП України».

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
5 курс, 9 семестр		
Модуль 1. Загальна терапія і профілактика хвороб тварин		
Тема 1. Визначення предмета. Основні етапи розвитку вчення про внутрішні хвороби тварин. Принципи, види і методи терапії.		
Лекція 1.		-
Лабораторна робота 1.	Знати головні принципи, види і методи терапії тварин. Вміти прогнозувати розвиток хвороби, призначати лікувально-профілактичні засоби. Аналізувати отримані результати при проведенні курсу лікування. Розуміти важливість і відповідальність за ведення клінічної документації куруючого лікаря. Використовувати отримані знання для подальшої терапевтичної діяльності.	5
Лабораторна робота 2.		5
Тема 2. Загальна терапія і профілактика внутрішніх хвороб тварин. Теоретичні основи і практичні аспекти диспансеризації тварин. Терапевтична техніка.		
Лекція 2	Знати теоретичні основи і практичні аспекти диспансеризації тварин. Вміти складати план заходів профілактики внутрішніх хвороб тварин та організувати його виконання. Використовувати отримані знання для подальшої терапевтичної діяльності.	-
Лабораторна робота 3		5
Лабораторна робота 4		5
Тема 3. Хвороби серцево-судинної системи. Класифікація. Поширення. Загальні симптоми і синдроми. Хвороби перикарда.		
Лекція 3	Знати особливості етіопатогенезу, симптомів, а також принципи лікування тварин та профілактики хвороб перикарда. Вміти обирати і дозувати лікарські препарати відповідно діагнозу хвороби, призначати відповідну дієтотерапію і фізичні навантаження хворим тваринам. Аналізувати і контролювати клініко-лабораторні показники у тварини під час лікування. Розуміти небезпеку неправильного призначення, передозування і побічної дії препаратів.	-
Лабораторна робота 5		5
Лабораторна робота 6		5
Тема 4. Хвороби міокарда. Міокардит, міокардоз (міокардіодистрофія, міокардіопатія). Інфаркт міокарда. Розширення серця.		
Лекція 4	Знати особливості етіопатогенезу, симптомів, а також принципи лікування тварин та профілактики хвороб міокарда і ендокарда. Вміти обирати і дозувати лікарські препарати відповідно діагнозу хвороби, призначати відповідну дієтотерапію і фізичні навантаження хворим тваринам. Аналізувати і контролювати клініко-	-
Лабораторна робота 7		5

	лабораторні показники у тварини під час лікування. Розуміти небезпеку неправильного призначення, передозування і побічної дії препаратів	
Тема 5. Хвороби ендокарда. Ендокардит і пороки серця		
Лекція 5	Знати особливості етіопатогенезу, симптомів, а також принципи лікування тварин та профілактики хвороб ендокарда і судин. Вміти обирати і дозувати лікарські препарати відповідно діагнозу хвороби, призначати відповідну дієтотерапію і фізичні навантаження хворим тваринам. Аналізувати і контролювати клініко-лабораторні показники у тварини під час лікування. Розуміти небезпеку неправильного призначення, передозування і побічної дії препаратів	-
Лабораторна робота 8		5
Тема 6. Хвороби системи дихання. Класифікація, поширення, симптоми і синдроми за хвороб органів дихання. Хвороби дихальних шляхів		
Лекція 6	Знати особливості етіопатогенезу, симптомів, а також принципи лікування тварин та профілактики хвороб дихальних шляхів. Вміти обирати і дозувати лікарські препарати відповідно діагнозу хвороби, призначати відповідну дієтотерапію і фізичні навантаження хворим тваринам. Аналізувати і контролювати клініко-лабораторні показники у тварини під час лікування	-
Лабораторна робота 9		5
Тема 7. Пневмонії		
Лекція 7	Знати особливості етіопатогенезу, симптомів, а також принципи лікування тварин за пневмоній, засобів профілактики Вміти обирати і дозувати лікарські препарати відповідно діагнозу хвороби, призначати відповідну дієтотерапію і фізичні навантаження хворим тваринам. Аналізувати і контролювати клініко-лабораторні показники у тварини під час лікування.	-
Лабораторна робота 10		5
Тема 8. Хвороби легень незапального характеру. Хвороби плеври		
Лекція 8	Знати особливості етіопатогенезу, симптомів, а також принципи лікування тварин за емфіземи, набряку легень, плевритів, знати засоби профілактики Вміти обирати і дозувати лікарські препарати відповідно діагнозу хвороби, призначати відповідну дієтотерапію і фізичні навантаження хворим тваринам. Аналізувати і контролювати клініко-лабораторні показники у тварини під час лікування.	-
Самостійна робота 1	Знати: причини, клінічні ознаки, методи клініко-лабораторної діагностики, лікування та профілактики хвороб серцево-судинної та дихальної систем у тварин. Вміти: проводити клінічне обстеження тварин, оцінювати результати лабораторних досліджень і встановлювати	20

	попередній діагноз. Розуміти: механізми розвитку захворювань серцево-судинної та дихальної систем та їх вплив на організм тварин. Використовувати отримані результати в клінічній практиці: для діагностики, диференційної діагностики, лікування та профілактики хвороб серцево-судинної та дихальної систем у тварин.	
Модульна робота 1		30
Всього за модуль 1		100
Модуль 2. Хвороби травної системи		
Тема 9. Хвороби системи травлення. Класифікація, поширення, симптоми та синдроми хвороб системи травлення. Особливості прояву та перебігу у різних видів тварин хвороб ротової порожнини, глотки, стравоходу		
Лекція 9	Знати особливості етіопатогенезу, симптомів, а також принципи лікування тварин та профілактики за хвороб хвороб ротової порожнини, глотки, стравоходу. Вміти обирати і дозувати лікарські препарати відповідно діагнозу хвороби, призначати відповідну дієтотерапію хворим тваринам. Аналізувати і контролювати клініко-лабораторні показники у тварини під час лікування.	-
Тема 10. Хвороби передшлунків		
Лекція 10	Знати особливості етіопатогенезу, симптомів, а також принципи лікування тварин та профілактики за атонії, ацидозу, алкалозу, тимпанії, паракератозу рубця. Вміти обирати і дозувати лікарські препарати відповідно діагнозу хвороби, призначати відповідну дієтотерапію хворим тваринам. Аналізувати і контролювати клініко-лабораторні показники у тварини під час лікування.	-
Лабораторна робота 11		10
Тема 11. Хвороби шлунка і кишечника: гастрит, виразкова хвороба, гастроентерит, гастроентероколіт		
Лекція 11	Знати особливості етіопатогенезу, симптомів, а також принципи лікування тварин та профілактики за гастриту, виразкової хвороби, гастроентериту, гастроентероколіту. Вміти обирати і дозувати лікарські препарати відповідно діагнозу хвороби, призначати відповідну дієтотерапію хворим тваринам. Аналізувати і контролювати клініко-лабораторні показники у тварини під час лікування.	-
Лабораторна робота 12		10
Тема 12. Хвороби шлунка і кишечника з синдромом колік. Класифікація, основні симптоми, принципи діагностики і лікування хворих тварин із синдромом колік		
Лекція 12	Знати особливості етіопатогенезу, симптомів, а також принципи лікування тварин та профілактики хвороб шлунка і кишечника з синдромом колік. Вміти обирати і дозувати лікарські препарати відповідно діагнозу хвороби, призначати відповідну дієтотерапію хворим тваринам.	-
Лабораторна робота 13		5

	Аналізувати і контролювати клініко-лабораторні показники у тварини під час лікування.	
Тема 13. Хвороби підшлункової залози. Класифікація, поширення, основні синдроми		
Лекція 13	Знати особливості етіопатогенезу, симптомів, а також принципи лікування тварин та профілактики хвороб панкреатиту, панкреонекрозу та атрофії підшлункової залози. Вміти обирати і дозувати лікарські препарати відповідно діагнозу хвороби, призначати відповідну дієтотерапію хворим тваринам. Аналізувати і контролювати клініко-лабораторні показники	-
Лабораторна робота 14		10
Тема 14. Хвороби печінки і жовчних шляхів. Класифікація, поширення, основні синдроми захворювань печінки і жовчних шляхів. Гепатит, Гепатоз		
Лекція 14	Знати особливості етіопатогенезу, симптомів, а також принципи лікування тварин за гепатиту і гепатозу. Знати засоби профілактики хвороб Вміти обирати і дозувати лікарські препарати відповідно діагнозу хвороби, призначати відповідну дієтотерапію хворим тваринам. Аналізувати і контролювати клініко-лабораторні показники у тварини під час лікування.	-
Лабораторна робота 15		5
Тема 15. Хвороби очеревини. Перитоніт. Асцит		
Лекція 15	Знати особливості етіопатогенезу, симптомів, а також принципи лікування тварин за перитоніту, асциту. Знати засоби профілактики Вміти обирати і дозувати лікарські препарати відповідно діагнозу хвороби, призначати відповідну дієтотерапію хворим тваринам. Аналізувати і контролювати клініко-лабораторні показники у тварини під час лікування.	-
Самостійна робота 2	Знати: причини, клінічні ознаки, методи діагностики, лікування та профілактики хвороб системи травлення у тварин. Вміти: проводити клінічне обстеження органів травлення, оцінювати результати лабораторних досліджень та встановлювати попередній діагноз. Розуміти: механізми розвитку захворювань системи травлення та їх вплив на функціональний стан організму. Використовувати отримані результати в клінічній практиці: для діагностики, диференційної діагностики, лікування та профілактики хвороб системи травлення у тварин.	30
Модульна робота 2		30
Всього за модулем 2		100
Навчальна робота	(M1 + M2)/2*0,7 ≤ 70	
Залік		30

5 курс 10 семестр**Модуль 3. Метаболічні хвороби дорослих тварин. Хвороби молодняку**

Тема 16. Хвороби, зумовлені порушенням обміну речовин. Класифікація, поширення, особливості перебігу та діагностики. Кетоз

Лекція 16

Знати особливості етіопатогенезу, симптомів, а також принципи лікування тварин та профілактики хвороб зумовлених переважним порушенням білкового, вуглеводного і ліпідного обміну. Вміти обирати і дозувати лікарські препарати відповідно діагнозу хвороби, призначати відповідну дієтотерапію і фізичні навантаження хворим тваринам. Аналізувати і контролювати клініко-лабораторні показники у тварини під час лікування.

-

Лабораторна робота 16

10

Тема 17. Макроелементози тварин. Поширення, загальні принципи діагностики і профілактики

Лекція 17

Знати особливості етіопатогенезу, симптомів, а також принципи лікування тварин та профілактики хвороб зумовлених дисбалансом в організмі Ca, P, Mg. Вміти обирати і дозувати лікарські препарати відповідно діагнозу хвороби, призначати відповідну дієтотерапію хворим тваринам. Аналізувати і контролювати клініко-лабораторні показники у тварини під час лікування.

-

Лабораторна робота 17

10

Тема 18. Мікроелементози тварин. Поширення, загальні принципи діагностики і профілактики

Лекція 18

Знати особливості етіопатогенезу, симптомів, а також принципи лікування тварин та профілактики хвороб зумовлених дисбалансом в організмі I, Co, Cu, Mn, Se, Zn. Вміти обирати і дозувати лікарські препарати відповідно діагнозу хвороби, призначати відповідну дієтотерапію хворим тваринам

-

Лабораторна робота 18

10

Тема 19. Гіпо- і гіпервітамінози тварин, зумовлені дисбалансом в організмі жиророзчинних вітамінів.

Тема 20. Гіпо- і гіпервітамінози тварин, зумовлені дисбалансом в організмі водорозчинних вітамінів.

Лекція 19

-

Лекція 20

-

Лабораторна робота
19-20

Знати особливості етіопатогенезу, симптомів, а також принципи лікування тварин та профілактики хвороб зумовлених дисбалансом в організмі vitaminiv A, D, E, K, B1, B2, B5, B6, B12, Bc, C та вітаміноподібних речовин. Вміти обирати і дозувати лікарські препарати відповідно діагнозу хвороби, призначати відповідну дієтотерапію хворим тваринам. Аналізувати і контролювати клініко-лабораторні показники у тварини під час лікування.

10

Тема 21. Хвороби молодняку. Класифікація і поширення хвороб молодняку. Імунодефіцитний стан молодняку

Тема 22. Неонатальні хвороби молодняку. Тема 23. Метаболічні хвороби молодняку		
Лекція 21	Знати: етіологію, патогенез, клінічні ознаки, методи діагностики, лікування та профілактики імунодефіцитних станів, диспепсії та метаболічних захворювань молодняку тварин.	-
Лекція 22		-
Лекція 23		-
Лабораторна робота 21	Вміти: розпізнавати клінічні прояви захворювань, аналізувати показники морфологічних і біохімічних досліджень крові, обирати та дозувати лікарські засоби, призначати дієтотерапію. Розуміти: механізми розвитку імунодефіцитних, шлунково-кишкових і метаболічних порушень у молодняку тварин та їх вплив на організм. Використовувати отримані результати в клінічній практиці: для діагностики, лікування, моніторингу ефективності терапії та профілактики захворювань молодняку тварин.	10
Лабораторна робота 22		10
Лабораторна робота 23		
Самостійна робота 3	Знати: причини, клінічні ознаки, методи діагностики, лікування та профілактики хвороб, пов'язаних із порушенням білкового, вуглеводного, жирового, мінерального та вітамінного обмінів. Вміти: виявляти ознаки метаболічних порушень, оцінювати результати клінічних і лабораторних досліджень та встановлювати попередній діагноз. Розуміти: механізми розвитку метаболічних захворювань і їх вплив на функціональний стан органів та систем організму. Використовувати отримані результати в клінічній практиці: для діагностики, диференційної діагностики, лікування та профілактики хвороб, спричинених патологією обміну речовин.	10
Модульна робота 3		30
Всього за модулем 3		100
Модуль 4. Хвороби шкіри, крові, органів сечової і нервової систем, птахів та хутрових звірів		
Тема 24. Поширення та основні синдроми хвороб нирок і сечових шляхів. Принципи терапії і профілактики		
Лекція 24	Знати особливості етіопатогенезу, симптомів, а також принципи лікування тварин за гломерулонефриту, нефрозу, пієлонефриту. Знати засоби профілактики хвороб нирок. Вміти обирати і дозувати лікарські препарати відповідно діагнозу хвороби, призначати відповідну дієтотерапію хворим тваринам. Аналізувати і контролювати клініко-лабораторні показники у тварини під час лікування. Розуміти небезпеку неправильного призначення, передозування і побічної дії препаратів.	-
Лабораторна робота 24.1		5
Лабораторна робота 24.2		5
Тема 25. Хвороби системи крові. Класифікація. Поширення. Анемії: класифікація, етіологія, методи діагностики і лікування		
Лекція 25	Знати особливості етіопатогенезу, симптомів, а	-

Лабораторна робота 25.1	також принципи лікування тварин за анемії та геморагічного діатезу. Знати засоби профілактики	5
Лабораторна робота 25.2	хвороб крові. Вміти обирати і дозувати лікарські препарати відповідно діагнозу хвороби, призначати відповідну дієтотерапію хворим тваринам. Аналізувати і контролювати клініко-лабораторні показники у тварини під час лікування. Розуміти небезпеку неправильного призначення, передозування і побічної дії препаратів.	5
Тема 26. Хвороби нервової системи. Класифікація, поширення, загальні синдроми і діагностика хвороб нервової системи. Органічні хвороби центральної нервової системи		
Лекція 26	Знати особливості етіопатогенезу, симптомів, а	-
Лабораторна робота 26	також принципи лікування тварин за енцефаліту, менінгіту, менігоенцефаліту. Знати засоби профілактики хвороб нервової системи. Вміти обирати і дозувати лікарські препарати відповідно діагнозу хвороби, призначати дієтотерапію і фізичні навантаження хворим тваринам. Аналізувати і контролювати клініко-лабораторні показники у тварини під час лікування. Розуміти небезпеку неправильного призначення, передозування і побічної дії препаратів.	5
Тема 27. Функціональні хвороби центральної нервової системи. Стрес. Невроз. Епілепсія		
Лекція 27	Знати особливості етіопатогенезу, симптомів, а	-
Лабораторна робота 27	також принципи лікування тварин за стресу, епілепсії, неврозів, еклампсії. Знати засоби профілактики функціональних хвороб тварин. Вміти обирати і дозувати лікарські препарати відповідно діагнозу хвороби, призначати відповідну дієтотерапію хворим тваринам. Аналізувати і контролювати клініко-лабораторні показники у тварини під час лікування. Розуміти небезпеку неправильного призначення, передозування	5
Тема 28. Алергічні й аутоімунні хвороби шкіри тварин. Загальна характеристика, методи діагностики і лікування		
Лекція 28	Знати особливості етіопатогенезу, симптомів, а	-
Лабораторна робота 28	також принципи лікування тварин за atopічного чи алергічного дерматиту, екземи, червоного вовчака. Знати засоби профілактики цих хвороб тварин. Вміти обирати і дозувати лікарські препарати відповідно діагнозу хвороби, призначати відповідну дієтотерапію хворим тваринам. Аналізувати і контролювати клініко-лабораторні показники у тварини під час лікування.	5
Тема 29. Внутрішні хвороби птахів		
Лекція 29	Знати особливості етіопатогенезу, симптомів, а	-
Лабораторна робота 29	також принципи лікування птахів за внутрішніх хвороб. Знати засоби профілактики у них хвороб. Вміти обирати і дозувати лікарські препарати	10

	відповідно діагнозу хвороби, призначати відповідну дієтотерапію хворим тваринам. Аналізувати і контролювати клініко-лабораторні показники у тварини під час лікування.	
Тема 30. Хвороби хутрових звірів. Біологічні особливості хутрових звірів. Поширення, діагностика і профілактика за внутрішніх хвороб хутрових звірів		
Лекція 30		-
Лабораторна робота 30	Знати особливості етіопатогенезу, симптомів, а також принципи лікування хутрових звірів та профілактики у них хвороб. Вміти обирати і дозувати лікарські препарати відповідно діагнозу хвороби, призначати відповідну дієтотерапію хворим тваринам. Аналізувати і контролювати клініко-лабораторні показники у тварини під час лікування. Розуміти небезпеку неправильного призначення, передозування і побічної дії препаратів.	10
Самостійна робота 4	Знати: основні етіологічні фактори, клінічні ознаки, методи діагностики, лікування та профілактики хвороб шкіри, крові, органів сечової і нервової систем у птахів та хутрових звірів. Вміти: розпізнавати клінічні прояви захворювань, проводити клінічне обстеження та оцінювати результати лабораторних досліджень. Розуміти: патогенез захворювань і взаємозв'язок між клінічними симптомами та патологічними змінами в організмі. Використовувати отримані результати в клінічній практиці: для діагностики, диференційної діагностики, призначення лікування та розробки профілактичних заходів.	15
Модульна контрольна робота 4.		30
Всього за модулем 4		100
Навчальна робота	$(M1 + M2)/2 * 0,7 \leq 70$	
Екзамен	30	
Всього за курс	$(\text{Навчальна робота} + \text{екзамен}) \leq 100$	

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання:	<i>Лабораторні і самостійні роботи, які здають із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на 2 бали нижче за оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).</i>
Політика щодо академічної доброчесності:	<i>Списування під час складання модульних тестів, заліку і екзамена заборонено (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). У випадку виявлення плагиату роботи анулюються і підлягають перездачі</i>
Політика щодо відвідування:	<i>Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в онлайн формі за погодженням із деканом факультету)</i>

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{АТ}}$.

9. Навчально-методичне забезпечення:

- Електронний навчальний курс навчальної дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України eLearn: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=5751>
<https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=5752>

Підручники, навчальні посібники, практикуми:

- Внутрішні хвороби тварин: практикум / [М.І. Цвіліховський, Н.І.Бойко, С.І.Голопура та ін.]; за ред. М.І.Цвіліховського К.: ЦП КОМПРИНТ, 2023. 240 с.
- Превентивні технології забезпечення здоров'я дрібних домашніх і екзотичних тварин. Навчальний посібник / [М.І. Цвіліховський., С.І. Голопура, Н.Г. Грушанська та ін.]; за ред. М.І.Цвіліховського К.: «ЦП «КОМПРИНТ», 2022. 438 с.
- Внутрішні хвороби тварин / [В.І. Левченко, В.В. Влізло, І.П. Кондрахін та ін.]; за ред. В.І. Левченка. Біла Церква, 2015. Ч.2. 610 с.

Методичні матеріали щодо вивчення навчальної дисципліни:

1. Зміни показників крові тварин за патології: методичні вказівки / Цвіліховський М.І., Якимчук О.М., Маринюк М.О., Якимчук І.М. К.: «ЦП «КОМПРИНТ», 2022. 50 с.
2. Клінічні та лабораторні зміни в організмі собак і котів за патології сечової системи: методичні вказівки / Цвіліховський М.І., Якимчук О.М., Маринюк М.О., Якимчук І.М., Якимчук М.С. К.: «ЦП «КОМПРИНТ», 2021
3. Інтерпретація лабораторних досліджень крові у собак і котів: методичні вказівки / Цвіліховський М.І., Якимчук О.М., Маринюк М.О., Якимчук І.М., Якимчук М.С. К.: «ЦП «КОМПРИНТ», 2021
4. Хвороби серця тварин (у запитаннях і відповідях): методичні вказівки / Палюх Т.А., Немова Т.В., Павелиця О.О., Береза В.І., Цвіліховський М.І. К.: «ЦП «КОМПРИНТ», 2020
5. Діагностика хвороб дихальної системи тварин: методичні вказівки, Цвіліховський М.І., Якимчук О.М., Маринюк М.О., Якимчук І.М. / К.: «ЦП «КОМПРИНТ», 2020
6. Сучасна електрокардіографія тварин: методичні вказівки / Цвіліховський М.І., Якимчук О.М., Маринюк М.О., Костюк О.С., Якимчук І.М. К.: «ЦП «КОМПРИНТ», 2020
7. Діагностика хвороб серцево-судинної системи: методичні вказівки / Цвіліховський М.І., Якимчук О.М., Маринюк М.О., Якимчук І.М. К.: «ЦП «КОМПРИНТ», 2020
8. Сучасні методи дослідження серця: методичні вказівки / Цвіліховський М.І., Якимчук О.М., Маринюк М.О., Костюк О.С., Якимчук І.М. К.: «ЦП «КОМПРИНТ», 2020
9. Патогенетична терапія тварин»: методичні вказівки / Цвіліховський М.І., Костенко В.М., Грушанська Н.Г., Голопура С.І., Бойко Н.І. К.: «ЦП «КОМПРИНТ», 2020. 39 с.
10. Ендоскопія органів системи травлення у свійських тварин: методичні вказівки / Цвіліховський М.І., Якимчук О.М., Костенко В.М., Грушанська Н.Г., Омельчун С.І.К.: «ЦП КОМПРИНТ», 2020. 19 с.
11. Робочий зошит з лекційного курсу дисципліни «Превентивні ветеринарні технології незаразних хвороб жуйних» (Частина 1): методичні вказівки / Цвіліховський М.І., Костенко В.М., Грушанська Н.Г. К.: «ЦП «КОМПРИНТ», 2019. 62 с.
12. Курс лекцій з дисципліни «Превентивні ветеринарні технології незаразних хвороб жуйних» (Частина 2): методичні вказівки / К.: «ЦП «КОМПРИНТ», 2020. 76 с.

Рекомендована література

1. Дробот М.В., Цвіліховський М.І. Терапія телят за неспецифічної бронхопневмонії та її профілактика з використанням біогенних елементів і ехінацеї пурпурової. Монографія. Житомир, 2022. 121 с.

2. Шарандак П. В. Функціональний стан печінки й нирок у вівцематок. Монографія: Житомир: ПП «Євро-Волинь», 2022, 180 с.
3. Голопура С.І. Порушення метаболізму і колострального імунітету у великої рогатої худоби та їх корекція. Монографія. Київ: «ЦП «КОМПРИНТ», 2021. 408 с.
4. Діагностика порушень обміну мінеральних речовин у корів. Монографія. Київ: «ЦП «КОМПРИНТ», 2020. 192 с. Грушанська Н.Г., Цвіліховський М.І., Долецький С.П.
5. Preventive veterinary technologies of internal diseases of ruminants. К.: NPE Yamchynskyi O.V., 2020. 326 с. Монографія. Цвіліховський М.І., Грушанська Н.Г., Долецький С.П., Костенко В.М.
6. <https://veteriankey.com/noninfectious-diseases-of-the-gastrointestinal-tract/>
7. <https://youtube.com/watch?v=NQN2UvWKCy0&si=EnSIkaIECMiOmarE>
8. <http://goodhouse.com.ua/poradi/19274-zaxvoryuvannya-pechinki-u-sobak-simptomi-oznaki-prichini-likuvannya-diyeta-i-xarchuvannya-sobaki-pri-zaxvoryuvannyaх-pechinki-likuvalnij-korm.html>
9. <http://dspace.nubip.edu.ua:8080/jspui/> – Електронна бібліотека НУБіП України
10. <http://www.nbuu.gov.ua/e-journals/nd/> – Наукові доповіді Національного університету біоресурсів і природокористування України
11. <http://www.nbuu.gov.ua/> – Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського